

INGLIZ TILI YUMORISTIK DISKURSINING LINGVODIDAKTIK JIHATINI O'RGANISH

Dadaxonova Zarnigor Odilxon qizi¹, Nurmatova Shaxnoza Ibroximovna²

¹O'zbekiston Milliy Universiteti, Xorijiy Filologiya Fakulteti, Xorijiy til va Adabiyot Kafedrsi, Tayanch Doktoranti

²Toshkent Davlat Pedagogika O'qituvchisi

ABSTRACT

This article presents teaching opportunities in English to students whose educational orientation is English, as well as the basics of educational analysis, linguistic and cognitive analysis, focuses on the discovery of linguodidac potential. It is based on expanding students' worldviews, growing knowledge and ideas about the national-cultural characteristics of the language under study. The article provides examples of humorous texts intended for use in English lessons.

KEYWORDS: *humorous discourse, linguocognitive analysis, foreign communicative competence, discourse analysis.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'limiy yo'nalishi ingliz tili bo'lgan talabalarga ingliz tilida o'qitish imkoniyatlari, shuningdek, ma'rifiy tahlil, lingvistik va kognitiv tahlil asoslari keltirilgan, linguodidak potentsialni kashf etishga qaratilgan. Talabalarning dunyoqarashlarini kengaytirishga, o'rganilayotgan tilning milliy-madaniy xususiyatlari to'g'risida bilim va g'oyalarni o'stirishga asoslangan. Maqolada ingliz tili darslarida foydalanishga mo'ljallangan yumoristik matnlardan misollar keltirilgan.

Kalit so'zlar: yumoristik diskurs, lingvokognitiv tahlil, xorijiy kommunikatsion kompetentsiya, diskurs tahlil.

Аннотация: в этой статье представлены возможности обучения английскому языку для студентов, чья образовательная область-английский язык, а также основы образовательного анализа, лингвистического и когнитивного анализа. Он основан на расширении кругозора учащихся, развитии знаний и представлений о национально-культурных особенностях изучаемого языка. В статье приведены примеры юмористических текстов, предназначенных для использования на уроках английского языка.

Ключевые слова: юмористический дискурс, лингвокогнитивный анализ, зарубежная коммуникативная компетентность, дискурсивный анализ.

Dunyo bilim vakillari ko'plab asarlari hazilni o'rganishga bag'ishlangan. Yumorni madaniy tadqiqotlar, falsafa, psixologiya, tilshunoslik, estetika (Z.Freyd, M.Minskiy, A.Panina, D.Shmelev) sohalari nuqtai nazardano'rganib kelishgan. Biroq, ingliz tilini o'qitish va chet el kommunikativ kompetensiyasi xali-xanuz yetarli darajada o'rgnilmagan. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi ingliz tilini o'rganayotgan talabalarga yumoristik diskursning aktualigini singdirish va bu tushunchani "joke" misolidagi matnlar orgali lingvokulturologiya kabi seminarlarda keng yoritib berish.

Hazil-mutoyiba nutqini lingvistik shaxsning nutqiy va kognitiv faoliyatida atrofda voqelik bilan o'zaro ta'siri jarayoni sifatida tushunish, hazil chet tilini o'qitish jarayonida istiqbolli material bo'lib tuyuladi, chunki ta'limning bir qator lingvodidaktik vazifalarini hal qilishga imkon beradi.

Chet tillarni o'rganishga madaniy-yo'naltirilgan yondashuvga muvofiq, hazil nutqi muhim til va tilshunoslik potentsialiga ega degan xulosaga kelishimiz mumkin. Har qanday matnda va xususan, hazil matnida "diskursiv fikrlash natijasi aks etadi", ya'ni matn ingliz tilidagi hazil aloqasining dinamik jarayonining mahsuli va timsolidir degan xulosaga kelishimiz mumkin.til o'zaro ta'sirining turlaridan biri sifatida. Nutq va matnning yaqin aloqasi, ya'ni. nutqni fikrlash jarayonini aks ettiruvchi optimal tanlangan tuzilma matn hodisasining ko'p qirraliligini va uni turli tomonlardan o'rganish imkoniyatini ko'rsatadi. Ishning yangiligi chet tilini o'qitish jarayonida nutq aloqasi ishtirokchilarining dinamik diskursiv faoliyatini qayd etuvchi "joke" tipidagi matnlar misolida hazil nutqidan foydalanish tajribasini o'rganishdan iborat.

"Yumoristik diskurs madaniy til makoniga chuqur singib ketgan", unda lingvistik-madaniy hamjamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlar va ushbu matni keltirib chiqaradigan til haqiqati aks ettirilgan, "alohida aloqa muhitida dunyo rasmini qayta kashf etadi". Umuman olganda hazil va "joke" matnlari, xususan, jamiyatdagi o'zgarishlarga, lingvokulturada yangi jamoat arboblari va personajlarning paydo bo'lishiga tezda javob beradi, ular darhol hazil matnlarida paydo bo'ladi (D. Trump misolida bo'lgani kabi, u darhol siyosiy hazilning yorqin xarakteriga aylandi).

"Megyn Kelly reportedly wants to be the next Oprah. I'm sure becoming black will be way easier for her than learning how to empathize"

"Xabar qilinishicha, Meghan Kelli keyingi Opra bo'lishni orzu qiladi. Ishonchim komilki, unga qora tanli bo'lish odamlarga hamdardlik ko'rsatishni o'rganishdan ko'ra osonroq bo'ladi".

"At a Whitehouse party for past presidents. Michelle Obama caught Barron Trump making faces at Sasha. Michelle walked over to reprimand the child and said, 'Barron, when I was a little girl, I was told if that I made ugly faces, it would freeze and I would stay like that'. Barron looked up and replied, «Well, Ms. Obama, you can't say you weren't warned»"

"Oq uyda sobiq prezidentlar uchun oqshom. Mishel Obama Barron Tramp Sashega ensa qotirganini ko'rdi. Mishel uning oldiga kelib: "Barron, men kichkina qizligimda, menga ensa qotirsam, yuzim abadiy shunday bo'lib qoladi", deb aytishgan edi. Barron unga qaradi va javob berdi: "Xo'sh, Obama xonim, siz ogohlantirilmaganingizdan shikoyat qila olmaysiz".

Yumoristik matnlari o'rganilayotgan tilni qo'llash tajribasini olish, ijtimoiy-madaniy jihatdan belgilangan til birliklarini aniqlash va turli tillarning ijtimoiy-madaniy sohalarining o'xshashligi va farqlarini o'rganish uchun material bo'lib xizmat qilishi mumkin, ya'ni N.Karaulov "pretsedent hodisa" deb atagan. Tadqiqotchi kognitiv (kognitiv va hissiy) nuqtai nazardan dolzarb bo'lgan milliy-madaniy hamjamiyatning barcha vakillariga yaxshi ma'lum bo'lgan hodisalarni, shuningdek, u yoki bu milliy lingvistik-madaniy hamjamiyat vakillarining nutqida doimiy ravishda yangilanib turadigan hodisalarni pretsedent deb tasnifladi. Barcha ma'ruzachilar pretsedent hodisa mavjudligini bilishadi va barcha uchun majburiy bo'lgan milliy-deterministik ma'no va assotsiatsiyalarning invariantiga ega, bu esa ona tilida so'zlashuvchilar uchun qo'shimcha tushuntirish va izohlashni talab qilmaydi.

"April is always a difficult month for Americans. Even if your ship comes in, the IRS is right there to help you unload it".

"Aprel har doim amerikaliklar uchun qiyin oy. Agar sizning kemangiz ko'rfazga kirgan bo'lsa ham, sizga yordam berish uchun soliq vakillari darhol yuk tashishda paydo bo'ladi".

Taklif etilayotgan vazifalar ona tilida so'zlashuvchilarning barcha ma'nolari va uyushmalarini etarli darajada tushunishga qaratilgan bo'lib, bu talabalarning madaniy vakolatlarini oshiradi. "Joke" hazil matnlarini o'qish va tahlil qilish so'z boyligini kengaytirishga, chet tilida nutq faoliyatini amalga oshirishga imkon beradigan leksik va grammatik bilim va ko'nikmalarni egallashga yordam beradi.

Shuni esda tutish kerakki, kulgili matnlarning asosiy vazifasi o'quvchini kuldirish, tabassum qilishdir. Kulgili effekt yaratish usullarini o'rganish nuqtai nazaridan matnlar bilan ishlash maqsadga muvofiqdir, chunki bu tilning barcha darajalariga ta'sir qiladi: fonologik, leksik-grammatik va kontseptual. Bunday ishdagi vazifa matnning yaxlitligini, uyg'unligini saqlaydigan va kulgili effekt yaratadigan leksik va grammatik birliklarni aniqlash bo'lishi mumkin, bu esa talabalarning til kompetentsiyasini shakllantirishga yordam beradi. Ko'p sonli "joke" matnlari omonim so'zlar va iboralar, metaforalar, ingliz tilidagi so'zlarning noaniqligi, parallel grammatik tuzilmalardan foydalanish, grammatik tuzilmalar va klişe iboralarni g'ayrioddiy to'ldirishga asoslangan so'zlar o'yiniga asoslangan. Talabalar uchun vazifa so'zlar va ma'nolarni o'ynashga imkon beradigan til materialini (leksik, grammatik, fonetik va boshqalar) topish bo'ladi.

"My wife and I had a very quiet evening, she had laryngitis!"

"Xotinim bilan men juda sokin oqshom o'tkazdik, uning laringiti bor edi!"

"How's your pain in the neck? – He's playing golf?"

"Sizning yarangiz qanday? "Golf o'ynayapti."

Shuningdek, Z. Freyd komiksning aqliy jarayonlar bilan nozik aloqasi haqida yozgan [17, 308-bet]. Qiziqish-hayajon, zavq-quvonch, hayrat kabi his-tuyg'ular "hazil" matnini tahlil qilish jarayoni bilan bevosita bog'liq bo'ladi, bu qo'rquv va uyatchanlik kabi boshqa asosiy his-tuyg'ularning namoyon bo'lishini kamaytirishi mumkin. Shu bilan birga,

chet tilini o'qitish amaliyotidan ma'lum bir psixologik to'siq va talabalar orasida noma'lum narsadan qo'rqish, yangisini o'rganishda xato qilish qo'rquvi mavjudligini ta'kidlash kerak. Ijobiy his-tuyg'ular va umumiy taranglikni kamaytiradigan zavqni hisobga olgan holda, talabalar auditoriyasida ishlash uchun kulgili va kulgili matnlarni tanlash maqsadga muvofiq va mos ekanligini isbotladi. Kulgili xarakterdagi matn bilan tanishish jarayonida ijobiy his-tuyg'ular tufayli talabalar umumiy psixologik stressni kamaytiradilar, matn bo'yicha vazifalarni bajaradilar, ular til materiallari bilan o'ynashni yaxshi ko'radilar, bu esa o'rganish natijalariga foydali ta'sir ko'rsatadi.

Shunday qilib, "joke" hazil matnlari ingliz tilini o'qitish va Oliy o'quv yurtlari talabalarida til-madaniy kompetentsiyani shakllantirish amaliyoti uchun katta lingvodidaktik salohiyatga ega. Bu "insonni ko'p madaniyatli dunyoda yashashga tayyorlash jarayonida tillar va madaniyatlarni birgalikda o'rganish" tendentsiyasi bilan bog'liq va talabalar "umumlashtirilgan madaniy tajriba" bilan tanishish imkoniyatiga ega va "o'zini tilda ob'ektivlashtiradigan" mentalitet bilan. Ingliz tilini o'qitish amaliyotida kulgili matnlardan foydalanish tilni o'rganishni lingvokognitiv tahlil, diskursiv tahlil, qiziqarli va g'ayrioddiy materiallar bo'yicha o'qitish bilan birlashtirishga imkon beradi, talabalarni tilshunoslik haqiqatlari, o'rganilayotgan mamlakatda nutq va ijtimoiy xulq-atvor xususiyatlari bilan tanishtiradi. Bu ularga chet tilidagi bilim, ko'nikma va malakalarning butun majmuasini o'zlashtirish va shu bilan talabalarni madaniyatlararo muloqot va millatlararo muloqotga tayyorlash imkoniyatini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bergson A. *Смех. М.: Искрество, 1992 йил, 128 б.*
2. Izard K. *Эмоции человека. М.: Москва университети nashriyoti, 1980 йил, 440 б.*
3. Karaulov Yu. *Rus tili va lingvistik shaxs. 3-nashr, stereotip. М.: Edumopual YPCC, 2003 йил, 263 б.*
4. Safonova V. *Kommunikativ kompetentsiya: uslubiy maqsadlar uchun ko'p darajali tavsifga zamonaviy yondashuvlar. М.: Yevroshkola, 2004 йил, 236 б.*
5. Teletskiy A. *Nemis an'anaviy va radikal siyosiy nashrlari matnlarida kommunikativ strategiyalarning til xususiyatlari // XXXV xalqaro filologiya konferensiyasi materiallari. Qarang:, 2006 йил, 64-69 betlar.*
6. Freyd Z. *Aql va uning ongsizlikka munosabati. М. – Mn.: Ast; Harvest, 1998 йил, 480 б.*